

Ochrona żubra w Polsce i na świecie.

Żubr jest najlepszym przykładem, jak człowiek może zniszczyć przyrodę, a zarazem jak może jej pomóc.

Obecnie żubr chroniony jest na mocy **Ustawy z dnia 16 października 1991 r.** (Dz.U. 1991, nr 114, poz. 492) o ochronie przyrody oraz **Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 września 2001 r.** (Dz.U. 2001, nr 130, poz. 1456) w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową.

Ochrona żubra rozpoczęła się już za panowania Zygmunta Starego. W **1529** roku w **Statutach Litewskich** (stanowiących prawo obowiązujące na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego) przewidywano bardzo surowe kary dla kłusowników.

W **1803** roku, gdy Polska znalazła się pod zaborami, car Aleksander I wydał **dekret** zabraniający polowań na żubry bez jego pozwolenia. Za złamanie zakazu groziły wysokie kary, z karą śmierci włącznie.

Po odzyskaniu niepodległości żubr został uznany za gatunek ściśle chroniony na mocy **specjalnego rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 października 1938** roku (Dz.U. 1938, nr 84, poz. 568).

Od 1952 roku objęty został ochroną gatunkową (Dz.U. 1952, nr 45, poz. 307)

Od 1966 roku znajduje się w **Czerwonej Księdze** wydawanej przez **Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody i Jej Zasobów** (IUCNRR) oraz we wszystkich czerwonych księgach krajów, na terenie których występuje.

MIĘDZYNARODOWA UNIA OCHRONY PRZYRODY I JEJ ZASOBÓW. International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCNRR). Założona w 1948 pod nazwą Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody, z siedzibą od 1960 w Morges (Szwajcaria). Od 1956 działalność jej rozszerzono na ochronę zasobów przyrody i zmieniono nazwę. Obejmuje ok. 300 narodowych organizacji naukowych i społecznych (w tym także z Polski) i kilka międzynarodowych. Działa za pośrednictwem kilku komisji i komitetów. Prowadzi działalność oświatową, informacyjną i dokumentacyjną. Organizuje kongresy, konferencje i sympozja. Współpracuje m.in. z UNESCO, FAO, WHO. W 1979 opublikowała program działania na rzecz ochrony żywych zasobów przyrody: Światowa strategia ochrony.

W latach sześćdziesiątych IUCNRR wydawała „czerwone księgi” zawierające ewidencję i standaryzowany opis najbardziej zagrożonych na świecie gatunków ssaków i ptaków. W następnych latach pojawiły się wydania obejmujące inne grupy organizmów, a także zaczęły powstawać regionalne i krajowe odpowiedniki czerwonych ksiąg.

W 1984 na 16. Sesji Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCNRR) w Madrycie, w ramach Komisji Ochrony Zwierząt, utworzono grupę ekspertów **Bison Specialist Group**, której przewodniczącym został prof. Zdzisław Pucek z PAN w Białowieży.

Żubr podlega również „**Konwencji** o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem”, sporządzonej w **Waszyngtonie**, 3 marca 1973 oraz „**Konwencji** o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk”, sporządzonej w **Bernie**, 19 września 1979 roku.

To, że możemy podziwiać dzisiaj żubra i oglądać go w jego naturalnym środowisku, jest bez wątpienia zasługą Polski i Polaków.

Zagrożenia

Problemy genetyczne

Ze względu na małą liczbę założycieli obecnie żyjącej populacji żubra (12 sztuk, a żubra nizinnego 7) niemożliwe jest uniknięcie kojarzeń osobników blisko ze sobą spokrewnionych. Skutkiem tego jest hodowla w pokrewieństwie (inbred). Hodowla taka prowadzi do ograniczonej reakcji osobników na niekorzystne czynniki środowiskowe. Co przejawia się obniżeniem żywotności, słabym wzrostem organizmu i problemami z rozmnażaniem. W populacji żubra objawia się to spadkiem plenności samic, wzrostem śmiertelności cieląt i obniżeniem odporności na wiele chorób. Niestety w populacjach zamkniętych jest to problem nie do rozwiązania.

Problem z miejscem do życia

Na początku ratowania gatunku podstawowym założeniem było zwiększenie liczebności żubrów oraz stworzenie jak największej liczby miejsc, w których mogłyby przebywać. Obecnie jest 30 stad na wolności i około 200 zamkniętych hodowli. Tylko w Europie środkowej i wschodniej przetrwały kompleksy leśne, posiadające odpowiednie warunki dla stad wolnościowych. Niestety ze względu na postępującą degradację środowiska zaczyna brakować miejsc, w których żubry mogą żyć w warunkach zbliżonych do naturalnych. Brak odpowiedniego środowiska do życia, brak pokarmu i wody (np. w Puszczy Białowieskiej), konkurencja innych gatunków roślinożernych to ciągle wzrastające zagrożenie dla dalszego istnienia żubrów.

Inne

Bardzo dużym problemem było i jest kłusownictwo (niekoniecznie na żubra, ale często staje się on przypadkową ofiarą kłusowników). Obecnie dodatkowym niebezpieczeństwem są choroby bakteryjne (np. gruźlica w bieszczadzkim stadzie), wirusowe oraz pasożytnicze. Szczególnie niebezpieczne są nowo pojawiające się choroby, o nieznanym pochodzeniu.

Puszcza Białowieska, Puszcza Borecka i Bieszczady mają kluczowe znaczenie dla przetrwania gatunku, dlatego na naszym kraju spoczywa ogromna odpowiedzialność. Niestety bez aktywnej pomocy człowieka żubr nie przetrwa